

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Středisko celoživotního vzdělávání učitelů
Žižkovo náměstí 5, 77140 Olomouc

Okruhy ke státní rigorózní zkoušce

Pedagogika primárního školství s didaktikou

1. Proměny primárního vzdělávání a primární školy v současnosti.

Revize a její výsledky v kontextu vnější a vnitřní reformy. Revize kurikulární reformy ve vztahu k primárnímu školství. Postavení primární školy v edukačním systému. Současné inovativní projekty v primární škole. Inovační tendence v primárním vzdělávání, perspektivy jejího vývoje. Inkluze.

2. Specifika pedagogického výzkumu a jeho vliv na profesní praxi v primární škole.

Metodologie pedagogiky ve vztahu sledování aktuálního pedagogického problému v profesní praxi v primární škole. Kvantitativně a kvalitativně orientovaný výzkum. Aktuální otázky pedagogického výzkumu v České republice i v zahraničí se zaměřením na primární vzdělávání.

3. Demokratické a humanistické tendence pedagogiky v aplikaci na primární vzdělávání v minulosti a současnosti.

Pedagogika primárního školství a její vývoj. Vztah pedagogické teorie a praxe, její odraz v profesní praxi v primární škole. Pojetí pedagogiky a primárního vzdělávání v dílech našich i zahraničních autorů.

4. Pedagogická činnost učitele se vzdělávacím kurikulem.

Problematika inovací při tvorbě standardů vzdělávání a vzdělávacích programů primární školy. Teorie a výzkum kurikula. Revize tvorby školního vzdělávacího programu. Otázky výběru učiva a jeho analýzy (teorie základního učiva, standardy, formulace výukových cílů, didaktická analýza učiva).

5. Proces edukace a jeho řízení v podmínkách primární školy.

Podstata a charakteristika procesu edukace, jeho řízení a projektování. Proces realizace a diagnostikování průběhu a výsledků výuky. Styly a typy výuky, inovace tradičního modelu výuky z hlediska aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků.

6. Utváření osobnosti žáka primární školy v procesu edukace.

Rozvoj osobnosti po stránce intelektuální, mravní, estetické, pracovní a tělesné. Otázky výchovy k občanství a humanitě, vlastenectví a demokracii. Problematika zdraví, environmentální a globální výchovy. Prevence sociálně-patologických jevů.

- 7. Didaktické kategorie a inovativní přístupy k těmto kategoriím.**
Specifičnost jejich využití v primární škole. Způsoby aktivizace žáků ve vyučování, uplatnění a možnosti individuálního přístupu k žákům ve výuce. Problematika biologicko-zdravotnických a psychohygienických aspektů edukačního procesu.
- 8. Pedagogická evaluace a její význam v edukačním procesu.**
Evaluace pedagogické činnosti a jejich výsledků v primární škole. Hodnocení a prognóza rozvoje žáka jako součást pedagogické diagnostiky. Specifika uplatnění inovativních metod a forem prověřování a hodnocení v primární škole. Změny v přístupu k prověřování a hodnocení žáků.
- 9. Pedagogická komunikace v primární škole, její pojetí a podstata.**
Význam a funkce pedagogické komunikace v primární škole, její druhy a formy. Sociální aspekty pedagogické komunikace a interakce. Efektivnost pedagogické komunikace v primární škole. Komunikativní kompetence učitele primární školy. Nástroje pozorování a hodnocení interaktivních a komunikativních projevů učitele.
- 10. Profese učitele primárního školství.**
Historický vývoj profese učitele primární školy. Požadavky a předpoklady učitelské profese. Problematika vymezení kompetencí a klíčových dovedností učitele primární školy, standardy jeho výkonů. Vývoj profesní dráhy učitele, možnosti zjišťování úrovně jeho dovedností. Autodiagnostika a sebereflexe učitele.
- 11. Pojetí žáka v edukačním procesu.**
Věkové a individuální zvláštnosti žáka mladšího školního věku, jeho osobnostní, sociální a kognitivní rozvoj v podmínkách primární školy. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Přístupy ke vzdělávání v inkluzivní škole.
- 12. Vstup dítěte do školy z hlediska školní připravenosti a adaptace na školu.**
Vývojové charakteristiky dítěte z hlediska úrovně školní připravenosti. Specifika školní zralosti dítěte, metody a formy zjišťování připravenosti pro školu. Požadavky na inovaci výuky v adaptačním období na počátku školní docházky a jejich význam pro úspěšnost žáka v primární škole.
- 13. Rodina a škola jako základní sociální prostředí dítěte.**
Nové pojetí definování rodiny. Funkce rodiny, její znaky, typy rodinné výchovy. Vliv rodinného prostředí na školní úspěšnost dítěte. Klima školy a třídy v pedagogické teorii a praxi. Diagnostika a možnosti utváření optimálního sociálního prostředí ve třídě. Význam partnerských vztahů školy a rodiny, metody, formy a etapy jejich vzájemné spolupráce.
- 14. Pedagogické aspekty volného času ve výchově žáků primární školy.**
Problematika volného času dětí v minulosti a současnosti. Současná struktura volnočasových aktivit dětí. Rodina a výchova dětí ve volném čase. Nové přístupy v pedagogice volného času. Možnosti výchovy mimo vyučování. Vliv médií na výchovu žáků. Rizikové faktory trávení volného času.

LITERATURA

- ANDERSON, G. *Fundamentals of Educational Research*. London and New York: Routledge Falmer, 2004.
- BADEGRUBER, B. *Otevřené učení ve 28 krocích*. Praha: Portál, 1997.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál, 1998.
- BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika*. Ostrava: Amosium servis, 1997.
- BREZINKA, W. *Filozofické základy výchovy*. Praha: Zvon, 1996.
- BRUNNER, E. J. Lehrer-Schüler-Interaktion. In: Rost (Hg), *Handwörterbuch Pädagogische Psychologie*. Weinheim, 2001.
- BŮŽEK, A., MICHALÍK, I. *Informatorium (nejen o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání)*. Olomouc: UP, 2000.
- CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1994.
- CIPRO, M. *Pedagogika a společnost*. Praha: Vlastním nákladem autora, 1999.
- Creating Effective Teaching and Learning Environments : First Results from TALIS*. 2009. Dostupný z WWW: <www.oecd.org>.
- ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 1999.
- DITTRICH, P. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Praha: H+H, 1992.
- DVOŘÁČEK, J. *Základy pedagogiky pro učitele a vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova, 2004.
- FILOVÁ, H., SVOBODOVÁ, J. *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí: (zdroje inspirace pro učitele)*. Brno: MSD, 2007.
- FISCHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 1997.
- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 2014.
- GAVORA, P. a kol. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1996.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.
- GRECMANOVÁ, H. *Klima školy*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-010-3.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, 1997.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 1998.
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E., NOVOTNÝ, P. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex, 2000.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.
- HRADČNÁ, M., HEJLOVÁ, H., NOVOTNÝ, J. *Práce učitele s právy dítěte*. Praha: SVI PdF UK, 1996.
- HORKÁ, H. *Ekologická výchova na 1. stupni základní školy*. Brno: PdF MU, 1994.
- HUNTEROVÁ, M. *Účinné vyučování v kostce*. Praha: Portál, 1999.
- CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: PdF UP, 1993.
- International Planned Parenthood Federation. b. (n.d.) Comprehensive sexuality education. Dostupné z: <<http://www.ippf.org/our-work/what-we-do/adolescents/education>>
- JANÍK, T. *Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání*. Brno: Paido, 2005.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002.
- KANTORKOVÁ, H. *Rozvoj pedagogiky primárního vzdělávání v alternativním programu výuky a výhledy do budoucna*. Pedagogická orientace, 1998, Č. 4, s. 50-67.
- KANTORKOVÁ, H. *Pedagogická tvořivost studentů učitelství*. Ostrava: OU, 2000.
- KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. Praha: Portál, 1995.
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001.
- KOLUCHOVÁ, J., MORÁVEK, S. *Psychologická diagnostika dětí a mládeže*. Olomouc: UP, 1990.
- KOMANOVÁ, E. a kol. *Ekologické vzdělávání a výchova pro učitele mateřských škol a prvního*

- stupně základních škol*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita, 1997.
- KOTÁSEK, J. *Učení je skryté bohatství: Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“*. Praha: UIV, 1997. (ISBN neuvedeno)
- KREJČOVÁ, V., KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu. Metodický průvodce pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-695-0.
- KURELOVÁ, M. *Učitelská profese v teorii a praxi*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998.
- KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 1996.
- LANGER, L. *Problémový žák na prvním stupni základní školy*. Hradec Králové: Kotva, 1999.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: MU CDVU, 1995.
- MAREŠ, J. *Učební styly žáků*. Praha: Portál, 1998.
- MÍČEK, L., ZEMAN, V. *Učitel a stres*. Opava: FF Masarykovy univerzity, 1997.
- MOJŽÍŠEK, L. *Vyučovací hodina*. Praha: SPN, 1984.
- MUNRO, S. Opportunity Lies in Teacher-Child Interaction. *Children and Social Policy*. [online] 2007, vol. 1, no. 1. Dostupný z WWW: <www.eddigest.com>.
- NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: PdF UP, 2005.
- NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005.
- NEZVALOVÁ, D. *Pedagogika pro učitele. Vzdělávací systémy ve vyspělých zemích*. Olomouc: UP, 1998.
- OECD (2008a), *Education at a Glance 2008: OECD Indicators*, OECD, Paris.
- OPATŘIL, S. a kol. *Pedagogika pro učitelství 1. stupně základní školy*. Praha: SPN, 1985.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 1999.
- PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 1996.
- PIKE, G., SELBY, D. *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum: Uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1995.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1996.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997.
- PRŮCHA, J. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního media*. Brno: Paido, 1998.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace*. Brno: MU, 1996. ISBN 80-210-1333-8.
- PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002.
- RAŠKOVÁ, M. *Připravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. 190 s. ISBN 978-80-244-2077-6.
- RAŠKOVÁ, M., PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, D. *Puberty as the concept of pedagogical theory and practice*. IAC-TLEI. Vienna, 2015.
- RAŠKOVÁ, M., PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, D., VAVRDOVÁ, A. *Educational premises of puberty at primary school*. ICLEL. Olomouc, 2015.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [on-line] Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>
- RÝDL, K. *Vybíráme školu pro své dítě*. Praha: Grada, 1993.
- RÝDL, K. *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Brno: Marek Zeman, 1994.
- SCHIMUNEK, F. P. *Slovní hodnocení žáků*. Praha: Portál, 1994.
- SKALKOVÁ, J. *Za novou kvalitu vyučování*. Brno: Paido, 1995.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, 2007.
- SKALKOVÁ, J. *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2004.
- SPÁČILOVÁ, H. *Pedagogická diagnostika v primární škole I*. Olomouc: UP, 2003.

- SPILKOVÁ, V. *Proměny primární školy a vzdělávání učitelů v historicko-srovnávací perspektivě*. Praha: PF UK, 1997.
- SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-942-9.
- SPILKOVÁ, V. a kol. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-081-6.
- SVOBODOVÁ, J., JŮVA, V. *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1995.
- SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD, 2007.
- ŠIMONÍK, O. *Začínající učitel*. Brno: MU, 1994.
- ŠIMONÍK, O. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0.
- ŠVEC, V. *Praktikum didaktických dovedností*. Brno: MU, 1996.
- ŠVEC, V. *Klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku*. Brno: MU, 1998.
- ŠVEC, V. *Monitorování a rozvoj pedagogických dovedností*. Brno: Paido, 2000.
- ŠÍPEK, J. *Projektivní metody*. Praha: ISV, 2000.
- ŠMELOVÁ, E. *Jak učit v předškolním vzdělávání*. Olomouc: Votobia, 2007. 170 s. ISBN 80-7220-298-7.
- ŠMELOVÁ, E. *Bezvýhradná akceptace ve výchově dítěte*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, s. 110. ISBN 978-80-244-4217-4.
- ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola. Teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, ISBN 80-244-0945-8.
- ŠMELOVÁ, E., PETROVÁ, A., SOURALOVÁ, E. a kol. *Pre-school education in the context of curriculum. Children's Readiness for Compulsory School Attendance in the Context of Selected EU Countries – Czech Republic, Slovakia, Slovenia, Poland*. Olomouc: Palacký University, 2015.
- ŠTĚRBOVÁ, D., RAŠKOVÁ, M. a kol. *The Specifics of Communication in Relation to Sexuality I: Helping Professions in Relation to Sexuality, Including Persons with Intellectual Disabilities*. Olomouc: Palacký University, 2014.
- TSIEN, T. B. K. - TSUI, M. A. Participative Learning and Teaching Model : The Partnership of Students and Teachers in Practice Teaching. *Social Work Education*. 2007, vol. 26, no. 4.
- URBÁNEK, P. *Učitel a jeho vzdělávání*. Liberec: Nákladem vlastním, 2006.
- VALENTA, J. *Školské zákony s komentářem a prováděcími předpisy*. Olomouc: ANAG, 2005. ISBN 80-7263-265-5.
- VALIŠOVÁ, A. a kol. *Autorita jako pedagogický problém*. Praha: Karolinum, 1998.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. 402 s.
- VAŠUTOVÁ, J. a kol. *Kapitoly z pedagogiky*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1998.
- VAŠUTOVÁ, J. a kol. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.
- VESELÁ, V. *Vývoj české školy a učitelského vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.
- WALBERG, H. – HAERTEL, G. D. *The International Encyclopedia of Educational Evaluation*. GB: BPCC, 1990.
- WHO Regional Office for Europe and BZgA. (2010). Standards for Sexuality Education in Europe.
- Dostupné z: <<http://www.bzga.whocc.de/?uid=20c71afcb419f260c6afd10b684768f5&id=home>>
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001.

Aktuální zdroje na EURYDICE http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php